

Tarkastusvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Suomen EU-puheenjohtajakauden keskeisiä asiakysymyksiä; tilannekatsaus

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Suomen EU-puheenjohtajakauden keskeisiä asiakysymyksiä; tilannekatsaus (E 107/2018 vp): Asia on saapunut tarkastusvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Valtioneuvoston kanta

Suomi vie puheenjohtajakaudellaan EU:n asialistaa eteenpäin tehokkaasti toimien, aikatauluja kunnioittaen ja puolueettomana välittäjänä kompromisseja hakien. Tämä tarkoittaa tasapuolista suhtautumista kaikkiin jäsenmaihiin. Puheenjohtaja ei esitä omia kansallisia tavoitteita, vaan yhteisiä ratkaisuja.

Eri sektoreiden neuvostot ja muut kokoukset hyödynnetään puheenjohtajakaudella jalkautettaessa ja edistettäessä unionin strategista ohjelmaa. Suomi järjestää kokoukset paitsi tehokkaasti myös kestävästi.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Suomi toimii EU-puheenjohtajamaana vuoden 2019 jälkipuoliskolla. Puheenjohtajamaa edustaa neuvostoa suhteessa muihin EU:n toimielimiin. Puheenjohtajan tehtävänä on viedä eteenpäin EU:n yhteistä agendaa neuvostossa. Suomen EU-puheenjohtajakaudella on käsittelyssä laajalajaisia kokonaisuuksia, kuten tuleva monivuotinen rahoituskehys, Ison-Britannian ero prosessi, oikeusvaltioperiaatekysymykset sekä EMU:n kehittäminen.

Huomionarvoista on se, että Suomen puheenjohtajuuskausi osuu EU-toimielinten vaihdokseen liittyvään murrosvaiheeseen. Eurooppa-neuvosto hyväksyy uuden strategisen agendan 2019—2024 tulevine painopisteineen juuri ennen Suomen puheenjohtajakautta kesäkuussa 2019. Tule-

Valiokunnan lausunto TrVL 14/2018 vp

vana puheenjohtajana Suomella on hyvä mahdollisuus vaikuttaa uuden agendan prioriteetteihin. Strateginen agenda on merkittävä, sillä se ohjaa unionin työtä seuraavat viisi vuotta. Valiokunta on lausunnossaan valtioneuvoston vaikuttamisstrategiasta 2018 (TrVL 1/2018 vp — E 106/2017 vp) painottanut, että Suomen tulee hyödyntää tämä mahdollisuus eikä jättää valmistelua kevään 2019 eduskuntavaalien jälkeiseen aikaan. Koska puheenjohtajuuskausi tuo Suomelle aiempaa paremman mahdollisuuden vaikuttaa, valiokunta katsoo, että tämä mahdollisuus tulee hyödyntää valmistelussa täysimääräisesti ja että Suomi tulevana puheenjohtajana tuo aktiivisesti esiin omat painopisteensä ja linjauksensa EU:n strategisen agendan 2019—2024 valmistelussa jo keväällä 2019.

Tuleva monivuotinen rahoituskehys 2021—2027

Lopullinen sopu tulevasta rahoituskehuksesta pyritään saavuttamaan Suomen kaudella. Valiokunta kiinnitti valtioneuvoston selvityksestä EU:n monivuotisista rahoituskehyksistä antamassaan lausunnossa (TrVL 11/2018 vp — E 29/2018 vp, U 45/2018 vp) huomiota lisäarvoon, joka saavutetaan EU-budjetin kautta suhteessa kansallisiin toimiin ja rahoitukseen. EU:n budjetin kokonaistaso on noin prosentti jäsenmaiden yhteenlasketusta bruttokansantulosta, mikä on pieni verrattuna jäsenmaiden omien julkisten talouksien kokoon. Näin ollen on tärkeää miettiä, kuinka EU:n yhteinen rahoitus käytetään parhaalla mahdollisella tavalla. Tarvitaan myös realismia sen suhteen, mitä tarpeita EU:n budjetilla voidaan täyttää.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi varmistaa hallitusohjelman kirjausten mukaisesti, että rahoituskehysneuvotteluissa noudatetaan tiukkaa budjettikuria ja että Suomen nettomaksuasema pysyy kohtuullisena. Rahoituskehysten valmistelun osalta valiokunta on kiinnittänyt huomiota erityisesti siihen, että vaikka tietoa eduskunnalle tulee päätöksenteon ja valmistelun eri vaiheissa runsaasti, kokonaiskuvan muodostaminen on haasteellista (TrVL 11/2018 vp). Kokonaiskuvan hallitsemiseksi on tarpeen, että vastuuministeriöt huolehtivat neuvotteluiden etenemisen ja aika-tilutuksen viestinnästä eduskunnalle sekä kiinnittävät viestinnässään huomiota myös siihen, kuinka ehdotukset liittyvät toisiinsa ja kuinka niiden toteutuminen tai toteutumatta jääminen vaikuttaa lopputulokseen.

Ison-Britannian eroprosessi EU:sta

Ison-Britannian eroneuvotteluille (SEU 50 artiklassa) annettu kahden vuoden määräaika päättyy 29.3.2019. Suomen on varauduttava kolmeen vaihtoehtoon puheenjohtajuuskaudellaan: 1) Erosopimus ja vuoden 2020 loppuun ulottuva siirtymäkausi tulee voimaan 30.3.2019. 2) Eroneuvottelujen määräaika pidennetään yksimielisellä päätöksellä, ja Iso-Britannia jatkaa tuon ajan EU:n jäsenenä. 3) Iso-Britannia eroaa ilman sopimusta joko 30.3.2019 tai myöhemmin vuoden 2019 aikana, ja siitä tulee välittömästi kolmas maa.

Valiokunta katsoo, että ministeriöiden tulee aktiivisesti valmistautua Ison-Britannian sopimuksettomaan eroon Euroopan unionista.

Valiokunnan lausunto TrVL 14/2018 vp

Oikeusvaltioperiaate

Suomen EU-puheenjohtajakaudella käydään neuvotteluita Euroopan komission asetusehdotuksesta EU:n talousarvion suojaamiseksi oikeusvaltiopuutteilta. Tarkoituksena on luoda ehdollisuutta EU-varojen vastaanottamisen sekä oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen välille. Tällä pyrittäisiin vahvistamaan jäsenvaltioiden sitoutumista oikeusvaltioperiaatteeseen. Valiokunta katsoo, että on tärkeää, että Suomi omalta osaltaan edistää oikeusvaltioperiaatteen yhtenäistä määrittelyä ja tämän tärkeän uudistuksen läpiviemistä. EU:n välineitä perussopimukseen kirjattujen peruseriaatteiden noudattamiseksi tulee valiokunnan mielestä vahvistaa.

Talous- ja rahaliitto (EMU)

Talous- ja rahaliiton kehittämistyö jatkuu keväällä 2019. Euroryhmä valmistelee kesäkuun eurohuippukokoukselle esityksiä pankkiunionin loppuunsaattamisesta, Euroopan vakausmekanismin (EVM) kehittämisestä sekä euroalueen talousarviovälineestä. Valiokunta on jo todennut mietinnössään (TrVM 8/2017 vp), että Euroopan talous- ja rahaliiton (EMU) vakaus ja hyvä toiminta ovat Suomelle tärkeitä. Valiokunnan mielestä EMU:n kehittämisessä onkin nyt kiinnitettävä huomiota uudistusten vaikutukseen Suomen valtion vastuisiin ja riskienhallintaan.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Tarkastusvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 7.2.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Eero Heinäluoma sd
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Johanna Karimäki vihr
jäsen Eero Lehti kok
jäsen Eero Reijonen kesk
jäsen Päivi Räsänen kd
jäsen Kaj Turunen kok
varajäsen Pia Viitanen sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heidi Silvennoinen.